

KÖLTSÉGVETÉSI
TANÁCS

MAGYAR
KÖZTÁRSASÁG

T/581/188

Becslés a T/581/187. számú egységes javaslat küls tételeket érint költségvetési hatásairól

2010. július 21.

1. Vezetői összefoglaló

A Költségvetési Tanács a takarékos állami gazdálkodásról és a költségvetési felelősségről szóló 2008. évi LXXV. törvény 7. § (2) bekezdésének d) pontja alapján becslést (költségvetési hatásvizsgálatot) készít a külső tételek alakulására befolyással lévő törvényjavaslatokról mind a benyújtást követően, mind a zárószavazást megelőzően. A 2010. július 2-án T/581. sorszámon benyújtott kormányzati törvényjavaslatról (*§Egyes gazdasági és pénzügyi tárgyú törvények megalkotásáról, illetve módosításáról*) a Költségvetési Tanács első alkalommal a benyújtást tükröző állapot szerint készített becslést. Ezt a T/581/32 irományszámú elemzést (*§Becslés a T/581. számú törvényjavaslat külső tételeket érintő költségvetési hatásairól*¹) július 7-én tette közzé a Költségvetési Tanács. A költségvetési hatásvizsgálat a javaslat azon elemeire terjedt ki, amelyek közvetlenül befolyásolják a külső tételek várható alakulását.

A törvényi előírásnak megfelelően a Költségvetési Tanács a módosító és a kapcsolódó módosító javaslatokról történő szavazást követően is megvizsgálta a T/581 törvényjavaslat szövegét a T/581/187 egységes javaslat alapján, és jelen dokumentumban publikálja frissített becslését. Az elemzés az elfogadott módosító és kapcsolódó módosító indítványok költségvetési hatásának számszerűsítésén túlmenően részletes elemzést közöl a pénzügyi szervezetek különadója témájában, valamint megbecsül néhány, a korábbi anyagban a rendelkezésre álló idő rövidsége miatt nem számszerűsített közvetett hatást is.

A pénzügyi szervezetek különadóját érintő elfogadott módosító indítványok 10,5 milliárd Ft-tal csökkentik a különadó 2010-es közvetlen bevételi vonzatát. Továbbá a társasági adó módosításán és a pénzügyi szervezetek különadóján túli intézkedések közvetett makrogazdasági hatásai 2011-2014-ben mintegy 5,5-6 milliárd Ft-tal javítják az előleges egyenleget az előző anyagunkban közölt értékekhez képest. Így az előleges egyenleg 2010-ben mintegy 80 milliárd Ft-tal javul, 2011-2012-ben viszont 200 milliárd Ft-nál enyhén nagyobb mértékben romlik a fent említett hatások figyelembe vétele után. Előző elemzésünkhöz hasonlóan most is azt feltételezzük, hogy a gazdasági szereplők 2011-2012-ben beépítik várakozásaikba a pénzügyi szervezetek különadóját, de bevételként ó pontos törvényi szabályozás hiányában ó az adóval nem számolhatunk.

Számításaink szerint tehát a kötelező ellentételezés külső tételekre vonatkozó szabályát 2010-ben (a hatályba lépés évében) teljesíti a törvényjavaslat. Ugyanakkor a javaslat 2011-re már nem felel meg ennek a szabálynak. Fontosnak tartjuk hangsúlyozni, hogy a kötelező ellentételezés elvével akkor sem lennének teljesen összhangban a tervezett módosítások, ha ó a kormányzat terveinek megfelelően ó 2011-re is figyelembe lehetne venni a költségvetés bevételei között a pénzügyi szektor különadójából tervezett 200 milliárd Ft-ot.

¹ Letölthető : http://www.mkkt.hu/download/000/232/mkkt_becsles_T581.pdf

Hangsúlyozzuk, hogy elemzésünk nem terjed ki az idő korlátja miatt nem is terjedhet ki a zárószavazás előtti esetleges módosító javaslatokra. Abban az esetben, ha a törvényalkotási folyamat végső fázisában további érdemi változások történnek a normaszövegen, előfordulhat, hogy a végül elfogadott és kihirdetett szabályozási változások költségvetési hatása eltér az itt közölt becslésektől.

2. Becslési eredmények

A következő táblázat összefoglalóan tartalmazza a vizsgált adóváltoztatási javaslatok teljes (közvetlen és közvetett együttesen) költségvetési hatására vonatkozó becsléseinket a zárószavazást megelőző állapot szerint. Amint azt korábban is kiemeltük, elemzésünkben mind a költségvetési, mind a makrogazdasági hatások számszerűsítéséhez a 2010 márciusában közölt technikai kivétítésünk az állandó viszonyítási pont.²

1. táblázat: A törvényjavaslat hatásai a központi költségvetés elsődleges egyenlegére a zárószavazást megelőző állapot (milliárd Ft)

	2010	2011	2012	2013	2014
Társasági adó 10%-os kulcsának kiterjesztése	-53,4	-111,5	-112,7	-117,4	-122,6
Pénzügyi szervezetek különadója	145,6	-75,2	-91,9	-59,3	-32,4
Egyéb intézkedések, azon belül:					
Adórendszeren kívüli kereset közvetlen hatása	-0,1	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3
Szja-változtatások közvetlen hatása	-7,6	-15,4	-15,9	-16,4	-17,0
Vagyonadó eltörlésének közvetlen hatása	-1,2	-1,2	-1,2	-1,2	-1,2
Illetékintézkedések közvetlen hatása	-0,8	-1,5	-1,6	-1,6	-1,6
Bérfizetési szeszadó, közvetlen hatások	-4,4	-7,4	-7,4	-7,4	-7,4
Egyéb intézkedések közvetett hatásai	2,8	5,6	6,0	5,7	5,8
Összesen	80,9	-206,9	-225,0	-197,9	-176,7

Megjegyzés: A társasági adó és a különadó esetén becsléseink a közvetett hatásokkal együtt értendők. A számokat a 2010. márciusi kivétítéssel összehasonlítható módon, pénzforgalmi szemléletben tüntettük fel.

Alapverzióinkban nem vettük számszerűsen figyelembe 2011-12-re azt a költségvetés szempontjából pozitív kockázatot, hogy a pénzügyi intézmények nyeresége az áthárítás miatt megnövekedhet, és ezáltal magasabb társasági adóbevételek keletkezhetnek. Ez a forgatókönyv például akkor valósulhat meg, ha a különadó bevezetése gazdaságpolitikai szándékként folyamatosan napirenden marad 2010 után, ehhez a pénzügyi intézmények alkalmazkodnak az ügyfélköltségek növelésével, de az elfogadott részletes törvényi szabályozás hiányában, vagy egyéb okokból az a költségvetés végül nem szedi be ezt az adót.

A különadó és a társasági adó egymásra hatásának egy másik következménye, hogy ha 2011-re figyelembe vennénk a bevételi oldalon a beszédni tervezett 200 milliárdos Ft-os különadót, akkor a teljes költségvetési hatás a fenti táblázatban közölt 207 milliárd Ft-os

² Technikai kivétítés (2010-14). Letölthető: http://www.mkkt.hu/download/000/147/Technikai_kivetites.pdf

egyenlegromlásról nem 7 milliárd Ft-ra, hanem annál kevésbé javulna. Ekkor ugyanis számolni kellene a különadó társasági adóalapból való levonhatóságának akár tízmilliárdos nagyságrend hatásával is. (A levonhatósággal 2010-re természetesen számolunk.)

3. A módosító javaslatok hatásainak számszer sítéséhez alkalmazott feltevések és módszertan ismertetése

3.1. Pénzügyi szervezetek különadója

Közvetlen hatások

Az MKKT számításai alapján a T/581. számú törvényjavaslat, figyelembe véve az elfogadott módosító indítványokat, 2010-ben az alább részletezett közvetlen adóterheléssel jár a pénzügyi szektor egyes szegmensei számára:

2. táblázat: Pénzügyi szervezetek különadójából 2010-ben várható közvetlen költségvetési bevételek (milliárd Ft)

Fizetend adó (milliárd Ft)		MKKT július 7-i becslés	Hiányzó adatokkal korrigált ³	Módosítók hatásával	Változás a módosítók miatt
Hitelintézetek	bankszektor	111,83	111,41	111,41	0,00
	fióktelepek	8,65	7,25	7,25	0,00
	szövetkezetek	5,72	5,70	2,51	-3,19
	speciális intézmények	3,79	3,73	3,73	0,00
Biztosítók		36,08	36,08	34,20	-1,87
Egyéb pénzügyi szervezetek	pénzügyi vállalkozások	11,43	13,20	13,20	0,00
	befektetési vállalkozások	3,54	3,54	1,13	-2,42
	t zsde	0,18	0,18	0,18	0,00
	árut zsdei szolgáltatók	4,77	4,77	4,77	0,00
	kockázati t kealap-közvetít k	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
	pénzügyi közvetít k	2,48	5,55	2,48	-3,07
	befektetési alapkezel k	2,17	2,17	2,17	0,00
Összesen		190,7	193,6	183,0	-10,5

Adatok forrása: Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete (PSZÁF) egyedi adatszolgáltatás (2010. július 6. és 2010. július 16.); nyilvános éves beszámoló; a kockázati t kealap-közvetít kre nem állt rendelkezésre adat.

³ Korábbi számításunknál a Magyar Posta pénzügyi közvetít i tevékenységét nem vettük figyelembe. A hitelintézetekre és a pénzügyi vállalkozásokra vonatkozó eltérés magyarázata a korábbi elemzésünk publikálása óta beszerzett friss PSZÁF adatokban rejlik.

A benyújtott és a zárószavazás el tti változat közötti különbséget a következő tényezők magyarázzák:

(1) A T/581/182. sz. módosító javaslat alapján a takarékszövetkezetek kedvezményt kapnak a kis településeken lévő fiókjaik után. A különadó a hitelintézet 2009. dec. 31-én legfeljebb 4000 lakossal rendelkező településeken lévő fiókjainak a hitelintézet összes fiókjához viszonyított, két tizedesjegy pontossággal meghatározott arányában csökken. A Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete által nyilvántartott 139 takarékszövetkezetből 123 vállalat fiókjainak területi megoszlása áll rendelkezésünkre. Feltételezésünk szerint a hiányzó 16 cég adókedvezményének mértéke megegyezik azon takarékszövetkezetek adókedvezményével, ahol a szükséges adatok rendelkezésre álltak, így a takarékszövetkezetektől várható adóbefizetés 2,51 milliárd Ft.⁴

(2) A T/581/182. sz. módosító javaslat értelmében a biztosítók közül kikerülnek az adófizetési körből a tevékenységi engedélyüket 2007. június 1. után megszerző társaságok, ami a korábbi tervekhez képest 0,95 milliárd Ft csökkenést okoz a biztosítókat érintő adóterherben. Ezen kívül az adókulcs 5,2 %-ról 5,8 %-ra emelkedik és változik az adóalap is, ami a korábbi megszolgált díj viszontbiztosítás nélküli eredménykategória helyett a korrigált díjjal⁵ egyenértékű. Utóbbi két hatás együttesen 0,92 milliárd Ft-tal tovább csökkenti a fizetendő adót, ezért a korábbi tervek szerinti 36,08 milliárd Ft adófizetési kötelezettségből 34,20 milliárd Ft-ra csökkent a biztosítókat terhelő különadó.

(3) A T/581/43. sz. módosító javaslat szerint a befektetési vállalkozásoknál változik az adóalap, a korrigált nettó árbevétel⁶ csökken a befektetési szolgáltatási tevékenység ráfordításaival, ami az ebből a körből érkező adóbevételt is mérsékli 2,42 milliárd Ft-tal.

(4) A T/581/182 sz. módosító javaslat csökkenti az áruüzleti szolgáltatók adóalapját az értékesítés nettó árbevételéről a kizárólag áruüzleti szolgáltatóból származó árbevételre. Adatok hiányában a rendelkezés szűkítésére nem volt lehetőségünk, ezért feltételeztük, hogy az érintett vállalati körben a teljes árbevétel áruüzleti tevékenységből származik.

(5) A T/581/178. sz. módosító javaslat alapján a pénzügyi közvetítési tevékenységet is folytató Magyar Posta Zrt. pénzügyi szolgáltatásból származó eredménye nem lesz a bankadó alapja. Legutóbbi kiadványunkban a pénzügyi közvetítők között kizárólag a 453 db független biztosítás közvetítő (alkusz) vállalkozás szerepelt. A Magyar Posta pénzügyi szolgáltatásból

⁴ Ha a fenti 16 takarékszövetkezet minden fiókja nagyobb településen van, akkor a fizetendő adó 2,84 milliárd Ft-ra emelkedik, míg ha minden fiókja 4000 f alatti településen van, akkor a fizetendő adó 2,30 milliárd Ft. A számításokhoz az Országos Takarékszövetkezeti Szövetség és a Takarékszövetkezetek Országos Érdekvédelmi Szövetsége adatait használtuk fel.

⁵Korrigált díj: a *nem-élet-biztosítási ágból* származó megszolgált díj viszontbiztosítás nélkül, növelve az *életbiztosítási ág* bruttó díjával, csökkentve az egyszeri díjas biztosítások díjának 90 százalékával és az eseti biztosítási díjak 90 százalékával. Egyszeri díj: azon életbiztosítási szerződésekből származó díj, amely egy összegben a tartam elején esedékes. Eseti díj: az életbiztosítási szerződéshez kapcsolódó, a szerződésben előírt díjfizetési kötelezettségen felül fizetett biztosítási díj.

⁶ Korábbi korrigált nettó árbevétel a befektetési vállalkozásoknál: A befektetési szolgáltatási tevékenység bevételei növelve az egyéb bevételekkel, a nem befektetési szolgáltatási tevékenység bevételeivel, valamint a kapott kamatokkal és kamatjellegű bevételekkel.

keletkez árbevétele 2009-ben 54,8 milliárd Ft volt,⁷ így a módosító javaslatnak köszönhetően, az 5,6 %-os adókulcsot használva 3,1 milliárd Ft adófizetési kötelezettséget nem kell teljesítenie.

A módosító javaslatok tehát 2010-ben összességében 10,5 milliárd Ft-tal csökkentik a közvetlen hatásokat. Tekintve, hogy az adó 2010-et érint közvetlen hatása csak kis mértékben változott, és a piaci szereplők 2011-12-es várakozásaira ugyanazzal a feltételezéssel élünk (200 milliárd Ft), ezért új makroszimulációt nem készítettünk, vagyis becslésünk továbbra is a benyújtás utáni verzióról készített elemzésünkre épül. Korábbi anyagunkban az új közteher nagyarányú áthárítását feltételeztük a teljes pénzügyi szektor részéről, részben a különféle jutalékok, biztosítási díjak megemelésén, részben a lakossági szegmensben érvényesülő hitel-betét kamatkülönbözet növekedésén keresztül.

A benyújtott javaslatról készült elemzésünkben közölt érvrendszeren túlmenően is fontos érvek szólnak amellett, hogy a pénzügyi szervezetek különadójának egy részét áthárítják a fogyasztókra. Erre ráadásul a hazai bankok döntő többsége által aláírt Magatartási kódex szerint is lehet segítségük is van: *„A hitel-, és pénzügyi lízingszerződés szerinti jogviszonyokat szorosan és közvetlenül érintő tevékenységéhez kapcsolható közteher- (pl. adó-) változása, a kötelező tartálékolási szabályok változása*” esetén a bankok jogosultak a hitelkamatok egyoldalú módosítására. Mivel az adóalapot a törvényjavaslat a banki mérleg eszközoldalából vezeti le, ahol a hitelek is megtalálhatóak, ezért a bankrendszer a kódex szellemiségével összhangban is megkísérelheti a kivetett különadó áthárítását az ügyfeleire. A következő keretes írás részletesen is tárgyalja az áthárítás lehetőségeit a közgazdasági elmélet fényében.

1. keretes írás: A banki különadó áthárítása a közgazdasági elmélet fényében

A közgazdaságtan egyik fontos megállapítása, hogy az adók gazdasági terhet nem mindig az viseli, aki az adót formálisan befizeti, ezt nevezi a szakirodalom az adók áthárításának. A pénzügyi szervezetek különadójának vizsgálatakor így feltehetjük a kérdést: Vajon megváltoztatják-e döntéseiket a pénzügyi szervezetek az adó hatására? Ha nem, akkor az adó csak a szervezetek nyereségességét befolyásolja (azt is csak az adó kivetésének éveiben), más szereplőkre és így a gazdaság egészének teljesítményére nincs hatása. Ha azonban a bankok képesek vagy kénytelenek az adóteher egy részét ügyfeleikre áthárítani, akkor az adó hatása továbbgyűrűzik a gazdaságban, és a gazdaság többi szereplőjének döntéseit és jólétét is befolyásolja.

Az elemzést nehezíti egyrészt, hogy a mérlegfőösszegre kivetett adó nemzetközileg nem elterjedt, és így kevés a rendelkezésre álló elemzés és tapasztalat,⁸ másrészt pedig az, hogy az adót a törvénytervezet csak három évre vetné ki, a részleteit pedig csak 2010-re határozza meg. Az aktuális nemzetközi gazdaságpolitikai vitákban többféle, elsősorban tranzakciókat terhelő bankadó is szóba

⁷ Forrás: a Magyar Posta Zrt. 2009. évi nyilvános éves jelentése.

⁸ A bankok adóztatásának elméletéhez lásd pl. Caminal (1997, 2003); Boadway és Keen (2003). A szakirodalmat leginkább nem egy az eszköz- vagy forrásállományra kivetett adó átháríthatóságának kérdése foglalkoztatta, hanem az a kérdés, hogy a forgalmi adót helyes lenne-e kiterjeszteni a pénzügyi szervezetekre.

került: a pénzügyi szervezetek különadójához legközelebb álló javaslatok egy a pénzügyi szervezetek rendszerkockázathoz való hozzájárulásával arányos adót javasolnak, amelynek célja a rendszerkockázat csökkentése vagy egy olyan tartalék képzése, amelyet pénzügyi válság esetén a károsult felek kimentésére lehet csak felhasználni, nem pedig az állam általános bevételeinek növelése.⁹ Elemzések szerint egy ilyen adó áthárítható lenne a bankok ügyfeleire (lásd pl. Schulmeister 2010).

A nemzetközi szakirodalomban található empirikus tanulmányok a nyereségadó átháríthatóságát vizsgálták, és azt találták, hogy a bankok a társasági nyereségadót túlnyomórészt át tudják hárítani ügyfeleikre.¹⁰ Coelho és szerző társai (2001) a Dél-Amerikai országok egyes banki tranzakciókra (pl. számla-kivételre) kivetett ideiglenes adókkal kapcsolatos tapasztalatait elemzi, és többek között azt találja, hogy ezek a tranzakciós adók beépülnek a bankok kamatkülönbözetébe, vagyis végső soron szintén az ügyfeleket terhelik.

A pénzügyi szervezetek különadójának átháríthatóságát csökkentheti, hogy a 2010-re tervezett adó alapja már nem változtatható tényadat, a hitelintézetek esetében a 2009-es módosított mérlegfőösszeg. Az adózók viselkedésére ugyanis a legnagyobb hatást éppen az adóalap csökkentésére irányuló igyekezet gyakorolhatja. Az olyan adókat, amelyek alapját az adózó nem tudja befolyásolni, a közgazdaságtan úgynevezett adóként tárgyalja: az elmélet szerint az ilyen adót nem lehet másra terhelni, azt az adózónak kell kigazdálkodnia. A pénzügyi szervezetek különadója azonban nem egyösszegű adó, mivel a törvényjavaslat az adót három évre tervezi, és a 2010-et követő két év adózásának részleteit nem határozza meg. A piaci szereplők így még változtathatnak viselkedésükön a további két évre kivetett adó részleteit illető várakozásaiknak megfelelően.

Emellett vannak olyan megfontolások, amelyek abban az esetben is az adó áthárítását támasztanák alá, ha az adó egyösszegűnek lenne tekinthető, és ez az áthárítás annál jelentősebb, minél nagyobb mértékben az adó a várt nyereséghez viszonyítva. A társaságok pénzügyi tervének adó miatti változása ugyanis befolyásolhatja a társaságok piaci viselkedését, ha az adózó társaság tulajdonosai el akarják kerülni a rövidtávú nyereség nagyfokú ingadozását (különösen a veszteséget).

A közgazdasági irodalom még egy tényező hatását vizsgálja az adóáthárításra: ez pedig az adott piac szerkezete. A szakirodalom elsősorban a forgalmi adó és az adó mint fentebb jeleztük - a társasági nyereségadó áthárítását elemezte eddig a verseny intenzitása és jellege tekintetében eltérő piacokon.¹¹ Az elmélet következtetései függenek az elemzett piac adottságaitól (monopólium, oligopólium vagy tiszta verseny). Ugyanakkor probléma, hogy a tervezett adó nem forgalmi típusú adó, így csak annyiban érvényesek rá ezek az eredmények, amennyiben az adó a bankok változó költségét növeli. A kérdéskör igen bonyolult és szerteágazó, annyi azonban megállapítható, hogy az adó érdemi mértékű átháríthatósága minden piaci szerkezet mellett valószínűsíthető.

⁹ A különböző javaslatok elnevezése változó: bankadó (Bank Levy), rendszerkockázati díj (Systemic Risk Charge), illetve pénzügyi stabilitási hozzájárulás (Financial Stability Contribution), lásd például Európai Bizottság 2010; IMF 2010; Issing és szerző társai 2010. A javaslatok általában az adó alapját a biztosított betétekkel és a saját tőkével csökkentett összes forrásban határozzák meg, és a fizetendő új közterhet GDP-arányosan kisebbnek tervezik, mint a magyar esetben (sajtóbeszámolókat szerint az Egyesült Királyságban a gazdasági összteljesítményhez viszonyítva a hazai kevesebb mint fele, míg Németországban és Franciaországban mintegy ötöde a bankadóból tervezett költségvetési bevétel mértéke).

¹⁰ Lásd például Demircuc-Kunt és Huizinga 1999; Albertazzi és Gambacorta 2007.

¹¹ Ehhez lásd Fullerton és Metcalf (2002) irodalom-áttekintését, valamint Anderson és szerző társai (2001) tanulmányát.

Megvizsgáltuk azt is, hogy az áthárításra tett feltételezésünk változása milyen nagyságrend változást okoz a közvetett hatásokban. Alapszcenáriónkban a teljes (összes szegmenst érintő) áthárítás a 190 milliárd forintból kb. 140 milliárd Ft (80 milliárd a bankok és 60 milliárd a további intézmények részéről). Amennyiben például a jutalék- és kamatrés-csatornán keresztül a feltételezett arányokat megtartva 10 milliárd Ft-tal kisebb áthárítással számolunk, amely összeget a pénzüintézetek maguk viselnék, az a közvetett hatásokat (például a megváltozó fogyasztási adóbevételek révén) modellszimulációink szerint az 5 éves kivetítési horizontunkon hozzávetőlegesen 5 milliárd Ft-tal javítja. A két csatorna hatása azonban különbözik: a tisztán jutalékokon és díjakon keresztül történő áthárítás 10 milliárd Ft-os csökkenése csak mintegy 2 milliárd Ft-tal változtatja a közvetett hatást. A fentiekkel összefüggésben a következő keretes írás azt tárgyalja, hogy az áthárítás mértékét milyen eszközökkel lehet majd utólag vizsgálni.

2. keretes írás: A banki különadó áthárításának utólagos mérési lehetőségei

Arra vonatkozóan, hogy a bankok milyen mértékben fogják a bankadó terhét ügyfeleikre áthárítani, pontos előrejelzést nem adható, csak feltételezéssel lehet élni. Ugyanakkor két okból is célszerű már az adó tényleges bevezetése előtt elgondolkodni arról, hogy milyen módszerekkel lesz majd lehetséges utólag megmérni az áthárítás mértékét. Egyrészt a következő két évben tudni kell, hogy a makrogazdasági és költségvetési folyamatok alakulása mennyiben tulajdonítható a bankadónak (milyen fejlemények lehetnek ehhez képest meglepőek), másrészt mindez a bankrendszer szabályozására és adóztatására vonatkozóan a jövőre vonatkozóan is tanulságokkal szolgálhat.¹² Annál is inkább lényeges ez az információ, mivel már nem első alkalommal kerül sor a bankok rendkívüli megadóztatására.

A bankoknak három főbb csatorna áll a rendelkezésére a tervezett különadó áthárítására: a hitelkonstrukciók, a betéti konstrukciók és a banki szolgáltatások díjai, jutalékai átárazása.

A banki szolgáltatások díjainál, jutalékainál, valamint a betéti termékek átárazásánál az áthárítás mértékét leginkább befolyásoló tényező az ügyfélevándorlás. Mivel az ügyfelek döntő többsége szokványos termékeket használ, mindig tud másik pénzüintézethez fordulni. Ha a különadó hatására nem változik a bank célrendszere (pl. ügyfélszerzés vagy inkább megtartás/meglévőek kiszolgálása) és a kínált termékek jellemzői sem, akkor az áthárítás tényező és bizonyos hibával a mértéke is megragadható pl. a betéti kamatok és a jegybanki alapkamat közti különbség megváltozása alapján. A banki szolgáltatásoknál a korábbi évek átlagos díjváltozásainak és a fogyasztói árindexnek a kapcsolata árulkodhat az áthárításról.

Mivel a betétek és jutalékos szolgáltatások esetében az ügyfeleknek van érdemi lehetősége alkalmazkodásra (igényelhetnek kevesebb szolgáltatást, de akár bankot is válthatnak), a ténylegesen

¹² A bankok alkupozíciója érvényesülésének szerződés szintű adatokkal való vizsgálatára egy nemzetközi példa Devereux és Lanot (2003) tanulmánya. A szerzők azt találták, hogy az Egyesült Királyságban 1985-89 között egy államilag támogatott jelzáloghitel típusnál az állami támogatásnak csak 20-30%-a jutott el a hitelfelvevőkhöz.

áthárított összegre pontosabb becslés nyerhet ügyfélszint adatbázisok alapján. Ilyen jellegű adatbázisok az ügyfelekre beazonosíthatatlan formában az rendelkezésre állhatnak a PSZÁF-nál.

A hitelek esetében az is el fordulhat, hogy még az áthárítás pusztán tényét sem lehet egyértelműen megállapítani, a mértékről nem is beszélve, mivel a banki hitelek átárazásánál nem mindig lehet megkülönböztetni a bankot ért esetleges költségek áthárítását a kivetett különadó áthárításától. Az áthárítás mérése arra alapozható, hogy a változó kamatozású jelzáloghitelek jellemzően félévente árazódnak át. A banknak átárazáskor az mind jogilag, mind gyakorlatilag az lehet segítsége van a törlesztés részletben érvényesíteni a különadó miatti többletköltségét. Szerződésszintű adatbázis segítségével az a banki célok és környezet rövid távú változatlanóságát feltételezve az itt is megállapítható az áthárítás ténye és nagyságrendje.

Felhívjuk a figyelmet arra, hogy a hitelintézeti szektort érintő mintegy 130 milliárd Ft különadónak a növekedést fékező és ennek révén a közvetlen költségvetési bevételeket csökkentő hatásai akkor is érdemiek lehetnek, ha az áthárítás nem lehetséges, és a kereskedelmi bankok eredményét rontja a befizetendő adó. Egy ilyen az általunk számszerűsített képest alternatív a Szenárióban a bankok reakcióját az új közteherrel elsősorban a hitelezési tevékenység jövedelmezőségével kapcsolatos várakozásaik alakulása határozza meg. Ha a bankok tulajdonosai a különadó időszerű bevezetését a 2012 utáni működési környezetükre nézve is negatív jelzéseként értékelik, akkor az rontani fogja a hosszabb távú eredményességi várakozásaikat, ezért kevesebb forrást (a két és tulajdonosi hitelt) biztosítanak az itteni működéshez, tevékenységük bővítéséhez. A tervezett mértékű különadó a rendelkezésre álló 2009-es adatok alapján ráadásul több pénzügyi mérleg szerinti eredményét veszteségbe fordíthatja az idén, ami a tervünk csökkenéséhez vezet. A bankok teljesítése az MNB 2010. áprilisi Pénzügyi Stabilitási Jelentése szerint megfelelő, vagyis az esetleges teljesítés miatt nem kell automatikusan korlátozniuk a gazdaság finanszírozását. Ha azonban az eredményvárakozásaik romlása miatt szűkíteni kívánják a hazai tevékenységüket, akkor ezt várhatóan rövid idő alatt képesek véghezvinni¹³, és ennek legvalószínűbb csatornája a vállalatok finanszírozása lehet.¹⁴ A fentebb leírt hipotetikus mechanizmusok tehát a hitelkínálat visszaeséséhez vezetnek, nem pedig az alapforgatókönyvünkben feltételezett lakossági fogyasztáscsökkenéshez. A beruházási hitelek visszafogása esetén ez természetesen a beruházások csökkenésében, míg a forgóeszköz és folyószámla hitelek korlátozása esetén vállalati finanszírozási gondok (szélsőséges esetben csődök) formájában fog jelentkezni a makrogazdasági hatás. Fontos megjegyezni, hogy a hitelkínálat csökkenését részben ellensúlyozhatja, ha más (netán új) hitelintézeti szereplők a tevékenységük dinamizálásával és piaci részesedésük növelésével reagálnak a kialakuló helyzetre.

¹³ Az MNB 2010 márciusi adatai alapján a vállalati hitelek mintegy 23%-a éven belüli lejáratú, további 10%-a pedig folyószámlahitel volt.

¹⁴ Ennek nem kell együtt járnia a szerződések felmondásával, hanem azok megújításán keresztül is megtörténhet.

3.2. Egyéb intézkedések

3.2.1. Módosító javaslatok hatásai

Általában elmondható, hogy az általunk elemzett egyéb intézkedések körében az elfogadott módosító indítványoknak nincs érdemi hatása. Az egyik elfogadott módosító indítvány kiveszi a háztartási munka köréből a háztartásban szükséges javítási, állagmegóvási, felújítási munkákat, de ennek a változtatásnak a hatásával ó a nem jelentős nagyságrend miatt és adatok hiányában ó nem számolunk.

A bérfizetési szeszadóban korábbi anyagunkban 2010-2014-re 7,4 milliárd Ft bevételkieséssel számoltunk. Mivel azonban az intézkedés év közben, a kihirdetéstől számított 45 nap után lép életbe, a valóságos kiesésösszeg 2010-ben ennél kevesebb, mintegy 4,4 milliárd Ft.¹⁵ Ehhez az értékhez azzal a feltételezéssel jutottunk, hogy augusztus folyamán a fogyasztók ó számítva a hatályba lépésre ó már jelentős részben elhalasztják a bérfizetésüket, ezért a teljes kiesés egyenlő a márciusi prognózisunkban az évre várt bérfizetési szeszadó bevétel és az első félévben már befolyt bevétel különbségével, korrigálva a júliusban a szokásos szezonális lefutás alapján még várt összeggel.

3.2.2. További közvetett hatások számszerűsítése

Jelen elemzésünkben megvizsgáljuk és az 1. táblázatban szerepeltetjük a T/581-es törvényjavaslat két fő intézkedésén (a társasági adóban bekövetkező változásokon illetve a pénzügyi szervezetek különadóján) kívüli módosítások közvetett hatásait is, amelyekre a benyújtott javaslatról 2010. július 7-én publikált elemzésünkben időhiányában nem tudtunk sort keríteni. Ezen intézkedések közvetlen hatásként 2010-ben 14 milliárd Ft-tal, 2011-2014-ben pedig 26-27 milliárd Ft-tal növelik meg a lakosság rendelkezésre álló jövedelmét, amely aztán közvetett csatornákon (például a megnövekedett áfa-bevételeken) keresztül pozitívan hat vissza az államháztartásra. A közvetett hatások összesített nagyságrendjét az egyéb intézkedések esetében 5,5-6 milliárd Ft-ra becsüljük 2011-2014-ben.

¹⁵ Viszonyítási alapunk a márciusi technikai kivettítésben 2010-re közölt becslésünk, ezért nem számolhattunk azzal, hogy a vártnál alacsonyabb gyümölcsstermés miatt intézkedés hiányában is kisebb lenne az egész évre várt adóbevétel.

Hivatkozási jegyzék

Albertazzi, U. és L. Gambacorta (2007): Bank profitability and taxation, Banca D'Italia Working Paper No. 649.

Anderson, S. P., A. de Palma és B. Kreider (2001): Tax incidence in differentiated product oligopoly. *Journal of Public Economics* 81(2), 173-192.

Boadway, R., és M. Keen (2003): Theoretical perspectives on the taxation of capital income and financial services. In: Honohan, P., (szerk.): *Taxation of financial intermediation: Theory and practice for emerging economies*. World Bank Publications, Oxford University Press.

Caminal, R. (1997): Financial intermediation and the optimal tax system. *Journal of Public Economics* 63, 351-382.

Caminal, R. (2003): Taxation of banks: Modeling the impact. In: Honohan, P., (szerk.): *Taxation of financial intermediation: Theory and practice for emerging economies*. World Bank Publications, Oxford University Press.

Coelho, I., L. Ebrill, V. Summers (2001): Bank debit taxes in Latin America: An analysis of recent trends. IMF Working Paper WP/01/67.

Demirguc-Kunt., A. és H. Huizinga (1999): Determinants of commercial bank interest margins and profitability: Some international evidence. World Bank Policy Research Working Paper No. 1900.

Devereux, M.P., Lanot, G. (2003): Measuring tax incidence: an application to mortgage provision in the UK. *Journal of Public Economics* 87, 1747-1778.

Európai Bizottság (2010): Innovative financing at a global level. Commission staff working document. URL: http://ec.europa.eu/economy_finance/articles/international/documents/innovative_financing_global_level_sec2010_409en.pdf

Fullerton, D. és G. E. Metcalf (2002): Tax Incidence. In: A. J. Auerbach és M. Feldstein (szerk.): *Handbook of Public Economics*, 4. kötet, 26. fejezet, 1787-1872.

IMF (2010): A fair and substantial contribution of the financial sector. Final report for the G-20. URL: <http://www.imf.org/external/np/g20/pdf/062710b.pdf>

Issing, O., J.-P. Krahen, K. Regling, W. White (2010): Criteria for a workable approach towards bank levies and bank restructuring: Memo for the June 2010 meeting of the G-20 in Toronto.

Schulmeister, S. (2010): Bank levy versus transactions tax: A critical analysis of the IMF and EC reports on financial sector taxation. Austrian Institute of Economic Research (WIFO).